

FOTOREPORTAJ de KARINA KNAPEK - Click pe imagine

Gyuri privi pe ferestruica oblica a odaii de deasupra grajdului si vazu oameni si cai, cai si oameni perindandu-se spre centrul comunei. Auzi si forfota care razbatea pana la el in batatura si atunci decise sa mearga in sat sa vada ce se intampla. "O fi de bine sau de rau?" Curiozitatea il mana catre centru, la caminul cultural. Zeci de cai si stapanii lor. Zgomot de potcoave batute si galceava multa.

Imparte in stanga si-n dreapta "Jo napot kivanok" si "Ziua buna", dar, cand un barbat inalt ii raspunde "Hallo", Gyuri amuti o secunda si-l privi lung. Il masura din cap pana-n picioare, apoi arunca tigara pe care o tinea in coltul gurii, storcosind-o cu piciorul pe caldaram. "Apai, ce se-ntampla icea, mah, Gheorghe?", isi intreaba vecinul, care tinea de capastru un armasar negru. "Targ de cai", ii raspunde Gheorghe pus pe sotii. "Serios?" "No, or venit inglezii sa ne potcoveasca caii, mai Istvane. Ii gratis", ii raspunde Gheorghe dupa ce isi indeparta cateva firisoare de praf din ochi si-si mangaie calul. "Pai, stiu ei sa potcoveasca?" "Stiu, stiu. Oricum mai bine decat al din sat vecin. Nu e problema", rase Gheorghe pe sub mustata. Istvan privi in jur la caii satenilor, inghiti o data in sec si hotari: "Apai, ma duc sa-mi aduc si io iapa, ca nu-i potcovita de sase luni", si o zbughi cu pasi repezi spre casa.

"INGLEJII" SI UCENICII. "No! This is not good!", striga Barry cu sortul incins la brau ce-i gazduieste toate accesoriile pentru potcovit. Trei firicele de sudoare i se preling pe frunte pe langa ochi si le indeparteaza cu maneca. Ia copita unui cal din mana unui invatacel si incepe sa scobeasca. "You have to... Cristi!", isi da seama ca nu se poate face inteles, strigandu-l pe tanarul medic veterinar muresean care mai tine loc si de translator cateodata. "Zice ca trebuie sa o tii..." Dar invatacelul, care nu este de-al locului, e venit din Bistrita, il intrerupe in timp ce-si sterge sudoarea de pe frunte. "Stiu ce zice..." Ofteaza si continua sub privirile atente ale lui Barry. Ia copita calului intre picioare si incepe din nou sa i-o pileasca. Trebuie sa lucreze singur la copita calului, fara alt ajutor. Doru sta cuminte. Se lasa mangaiat si potcovit in voie. Se mai plictiseste el cateodata si-si trage copita inapoi. Stapanul lui, fericit ca al sau cal va fi primul potcovit, era in drum spre moara cand a aflat ca au venit "inglezii". Ca sa potcoveasca. Gratis. "Mare noroc o venit peste noi azi", spune stapanul lui Doru. Nu l-a mai potcovit de cateva luni bune. Si atunci a fost asa, de mantuiala, caci fiecare face cum poate, dupa posibilitati. Ba la un asa-zis potcovar la cativa kilometri, ba prin gospodarie, fiecare dupa cum a vazut la bunici sau la vecini. Una din vechile potcoave ale lui Doru este o adevarata inventie, pe care britanicii au hotarat mai in gluma, mai in serios ca o vor duce la muzeu. Doua bucati de cauciuc umpleau spatiile goale din potcoava cu dinti. Proprietarul nu stie de ce este asa, dar nici nu a banuit ca armasarul sau a fost in pericol sa-si luxeze tendoanele la fiecare pas, in cazul in care se dezechilibra din cauza ingenioasei improvizatii. "Ce cuminte sta calul!", se minuneaza stapanul lui Doru, in timp ce acesta se lasa curatat, pilit si potcovit. Calul nu mai este nervos atat timp cat are un echilibru suficient de bun pe trei picioare, echilibru obtinut doar daca potcovarul lucreaza singur in pozitia corecta, cat mai aproape de trupul calului. Stapanul lui Doru nu contenește sa se minuneze de ce noroc a dat peste el chiar de dimineata. Si nimic nu se compara cu zambetul acestuia o ora mai tarziu, cand calul sau are "ghetute" noi.

CIMLOK SI POTCOAVA CU DINTI. Istvan isi rasuceste mustatile arcuite si-si indreapta pe frunte palaria de paie. Il pupa pe Cimlok intre nari in timp ce acesta isi indreapta urechile care-ncotro atent la fiecare zgomot. Fornaie zgomotos cand este nervos sau nelinistit. E un armasar gri, mare, puternic, ce emana forta prin fiecare por al sau. E foarte tanar si foarte bine intretinut. Stapanul stie asta si e foarte mandru de el. "A mancat mai mult decat am mancat io toata viata, dar merita", spune Istvan in timp ce-l mangaie pe greaban. Om aprig si hotarat, Istvan nu vrea potcoavele englezilor. Nu ca ar avea vreo problema cu nationalitatea, caci, unde sunt "magyar" si "roman", mai e loc si de "british". Dar zice ca ale lui au dinti si sunt mai bune. "Nu vreau d'alea. Nu-s bune. Io urc calul la deal, la munte. Daca nu are dinti, aluneca, si io ce fac ? Nu, nu... Tot pe alea le vreau, chiar daca-s tocite." Degeaba i se explica faptul ca totul nu este decat o falsa problema, ca si cu cele fara dinti, si cu celelalte situatia este la fel. Nu vrea nici in ruptu' capului. Istvan o tine p'a lui. Si atunci englezii cedeaza primii si ii fac omului hatarul. Cimlok, cel mai armasar dintre armasarii din zona, pleaca astfel cu vechile potcoave cu dinti, dar proaspat toaletat, atragand invidia tuturor. Stapanul este mai mandru decat el. Li pune hamurile si capastrul, isi mai rasuceste o data mustatile lungi, scuipa sanatos in laturi si se urca in caruta manand calul.

CURS. In Caminul Cultural s-a improvisat atelier de selarie

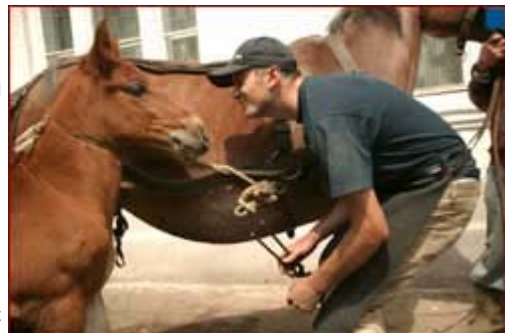
Singurul potcovar pe o raza de 10-12 kilometri se plimba printre oameni, etalandu-si mandru barba ingrijita si decupata precum o linie pornita de la urechea dreapta, a desenat pe fata lui pana in extremitatea cealalta mai multe patrate goale, ca o tabla pregatita pentru "x si 0". Trage cu urechea la discutiile dintre britanici si ucenici, poate doar o mai invata ceva. Mesteca molcom un fir de pai intre dinti si tine in mana un bici. Nu prea vorbeste. De fapt, se fereste sa comunice. Din caii veniti la Paingeni cei mai multi sunt potcoviti de el, iar britanicii nu sunt deloc multumiti de munca lui, pe care o considera mai mult de mantuiala decat utila la ceva. "This is not good... Get them off. Gios, gios", gesticuleaza Barry dupa ce inspecteaza un cal potcovit la toate cele patru picioare. Nu e multumit si ii cere "elevului" sa dea jos toate potcoavele si sa mai incerce o data. Cele din fata sunt mai mari decat copita si trebuie batute la cald, adica dupa ce au fost incinse in foc.

Elevul ofteaza, trage aprig si cu pofta din tigara pe care tocmai si-a aprins-o, da peste cap un pahar cu apa, ofteaza, injura in gand, arunca tigara cat colo si o ia de la capat. Dupa doua ore de potcoveala, nici calul nu se arata mai fericit. Incepe sa fornaie, sa se dea pe spate in doua picioare, agitandu-se. "Nii la loc... No... No", ii striga stapanul in timp ce-l trage de haturi. Ceilalti cai necheaza si trag de haturi, incercand sa se smulga de la caruta sau din locul unde au fost prizoniti. Unul chiar scapa, luand-o la sanatoasa pe ulita, plictisindu-se dupa atatea ore de asteptare in soare. "Ia uite, ii pune piciorul pe trepied", se aude in alt colt, unde copita unui cal este pregatita pentru pedichiura.

O pila imensa si groasa de un deget pileste in numai cateva secunde copita, dupa ce initial au fost taiate partile crescute aiurea, iar copita a fost curatata de noroi. Iar stapanul, care-si mangaie de zor pe greaban calul "cel rosu", nu mai pridideste sa-si laude animalul la care tine la fel ca la copiii sai.

SELARIA DIN CAMINUL CULTURAL. In sala caminului cultural din sat, acolo unde s-a amenajat atelierul de prelucrat sei si hamuri, atmosfera contrasteaza puternic cu cea de afara. Daca acolo trebuie sa te faci auzit si inteles printre nechezat de cal, batut de potcoava la cald, zgomot de carute si larma satenilor care se minuneaza fie de tehnica britanicilor, fie de trepied, fie de potcoava complet plata, inapoi e liniste.

Din cand in cand se mai aude vocea indrumatorului britanic dand indicatii. Sunt 11 tineri care doresc sa ajunga buni selari si invata acum cum se lucreaza cu pielea, astfel incat atunci cand va ajunge inapoi in satul sau sa ii invete si pe altii, dupa ce le explica ca pentru cal orice mic inconvenient de la un ham care-l roade sau o potcoava proasta poate scadea radical randamentul. Unul dintre tinerii ucenici iubeste caii, pentru ca a trait toata copilaria printre ei. Si a invatat ca, spre deosebire de om, calul nu loveste niciodata un om cazut la pamant si il ajuta daca si cum poate mai bine atat timp cat este bine ingrijit. Unii dintre ucenici au fost loviti de cai, dar n-au dat niciodata vina pe animal. S-au invinovatit pe ei insisi, considerand inoportune gesturile pe care le-au facut atunci cand caii erau nervosi. "Calul nu loveste niciodata daca nu este provocat, atatat sau iritat si

TINERET. Manjii nu sunt potcoviti. Pana la 3 ani doar li se curata copitele

nervos. Trebuie sa stii sa vorbești cu un cal. Iubesc caii si m-am gandit ca, daca tot ii iubesc atat de mult, de ce sa nu fac ceva din care sa le foloseasca si lor si sa fac si eu un ban. Si poate mai tarziu ii invat si pe altii", spune unul dintre ucenici in timp ce lucreaza la hamul unui cal aflat afara la potcovit. In fata caminului cultural, un tanar inalt, cu doi ochi albastri jucausi, plin de negreala pe maini, fata, gat si imbracaminte, trage cu pofta dintr-o tigara, in timp ce Barry verifica modul in care a lucrat. "Foarte bine. A lucrat cel mai bine dintre toti astazi. O sa ajunga un bun potcovar si o sa faca treaba foarte buna. Bravo." Bate calul pe crupa si se indeparteaza. Il asteapta Blondy, o iapa tanara, proprietatea unei britanice casatorite in Romania cu un roman si stabilite la Paingeni de ani buni. Vorbeste stalcit romaneste, dar iubeste caii foarte mult. Blondy e febletea sa si ii va folosi lui Barry pentru o demonstratie pentru toti ucenicii. Manuieste toate ustensilele necesare cu o viteza ca nici n-apuci sa-l urmaresti, curata copitele, le face pedichiura, potriveste potcoavele pe copite, le ajusteaza si le bate la cald, le potriveste, bate caietele si gata. Blondy a asteptat cateva ore bune, dar a meritat aceasta demonstratie de maiestrie de numai 25 de minute.

E trecut de amiaza, iar oboseala incepe sa se citeasca pe chipurile tuturor. Fie ei cai sau oameni.

"Apai, or facut treaba buna inglezii astia. N-ai fi zis. Or venit ei sa ne invete pe noi, dar nu e problema, ca pan' la urma au facut ceva treaba. Sa mai vina", se aude in urma lui Gyuri, care a luat drumul casei, scarpinandu-si chelia si tarandu-si picioarele ametit un pic de soarele ce-si facuse loc cu tupeu printre nori.

MULTUMIRE

"Foarte bine. A lucrat cel mai bine dintre toti astazi. O sa ajunga un bun potcovar si o sa faca treaba foarte buna. Bravo."

Barry Ward

NO PROBLEM

"Apai, or facut treaba buna inglezii astia. Or venit ei sa ne invete pe noi, dar nu e problema, ca pan' la urma au facut ceva treaba."

satean

VIATA DE CAL

MANDRIA SATULUI. Cimlok, cel mai frumos exemplar

Potcovitul este esential in prelungirea vietii sau a capacitatii de munca a unui cal. Daca acesta traieste maximum 40 de ani, la 8 ani este in plina capacitate de munca, iar la 15-20 incepe procesul de imbatranire, cand calul deja nu mai poate fi folosit la munci grele. Acestea, in conditiile in care calul ar fi potcovit corect la sase-opt saptamani si ingrijit corespunzator. Dar, cel putin in Mures, lucrurile nu stau chiar asa. Sunt oameni care nu si-au mai potcovit caii de ani buni. Si atunci picioarele le obolesc. Si desi cei mai multi sunt puternici, cai de tractiune, folositi la munca pe dealuri, la 10-12 ani picioarele deja sunt obosite, ei sunt imbatraniti inainte de vreme, iar proprietarii ori ii tin in curte de placere, ori ii duc la abator.

Proiect made in Great Britain

Dis-de-dimineata, trei britanici maestrii selari si potcovari si-au luat "ucenicii" veniti din toate colturile tarii, in numar de 20, si au plecat din Targu-Mures spre Paingeni, un sat aflat la 24 de kilometri. Cu potcoave, caietele si piei pentru facut hamuri si se au luat drumul muntelui, pentru a-i invata pe romani cum sa potcoveasca si sa faca hamuri pentru cai. In stil "british". Liga Internationala pentru Protectia Cailor din Marea Britanie (ILPH) desfasoara in Romania un proiect pe o perioada de cinci ani in care isi propune sa-i invete pe romani cum trebuie facute mai bine pentru cai meseriile de selar si de potcovar.

MAIESTRIE. Barry, maestru potcovar in toiul unei demonstratii

CALARE PRIN ROMANIA. Proiectul a fost demarat in martie si pe parcursul a cinci ani ILPH va cheltui in Romania un milion de lire sterline (bani proveniti din donatiile britanicilor) pentru cursuri de proceduri veterinare, implementarea legislatiei, cursuri de selarit si potcovit si nutritie si campanii de informare. Andre Bubea (maistru selar si sef al echipei) cunoaste destul de bine Romania, dar si pe romani. In 1989 a plecat din Capitala calare pana la Sibiu. Imi spune ca pentru distractie, dar si pentru a demonstra cum poate fi folosit calul in mediu inconjurator. Andre, care a lucrat 18 ani cu caii din Cavaleria regala si apoi cu cei din Politia metropolitana, a batut anul trecut Romania in lung si-n lat prin targuri si a descoperit lucruri si oameni inediti. A selectat cativa dintre ei pentru a-i aduce la cursul ILPH si a-i invata corect meserie. Le-a dat truse, potcoave si piei pentru

hamuri si i-a chemat la scoala. La sfarsitul cursului, trusele le vor ramane, astfel ca vor putea profesa in tara cu unelte profesionale, iar cei mai buni dintre elevi vor fi recrutati pentru a-i insoti pe britanici in alte zone ale tarii unde vor fi organizate cursuri.

De asemenea, organizatorii cursului isi propun sa ceara Ministerului Muncii din Romania introducerea in nomenclator a meseriilor de potcovar si selar, astfel incat cei interesati sa poata profesa in baza unei diplome recunoscute. Andre Bubea, John Perrin si Barry Ward au dezvoltat astfel de proiecte in intreaga lume. Romania este singura tara din Europa in care a propus acest proiect. Intrebat de ce, raspunde simplu, razand: "Pentru ca aici e Europa".